

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์และการสื่อสารไร้พรมแดน ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้การคมนาคมและการสื่อสารของคนในโลกเป็นไปอย่างสะดวกสบาย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่ชุมชนและประเทศถูกเชื่อมโยงกันด้วยเครือข่ายเทคโนโลยีการสื่อสาร ผู้คนที่อยู่ต่างทวีปและต่างวัฒนธรรมสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ใกล้ชิดราวกับอยู่หมู่บ้านเดียวกัน และยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น สื่อมวลชนก็ยิ่งเป็นศูนย์กลางที่มีอิทธิพลมากขึ้นโดยเฉพาะในมิติทางวัฒนธรรม

คำถามที่เกิดขึ้นก็คือ ภายใต้กระแสแห่งโลกาภิวัตน์ที่เอื้ออำนวยให้ข่าวสารไหลไปทุกทิศทุกทาง (Free Flow of Information) อย่างง่ายดายนี้ การไหลของข่าวสารนั้นเป็นไปอย่างเสรีและมีความสมดุลแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละประเทศหรือไม่ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบอะไรบ้าง

เมื่อเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวขึ้นพบว่า การไหลของข่าวสารนั้นไม่ได้เป็นไปอย่างเสรีและสมดุลกันในแต่ละประเทศและแต่ละวัฒนธรรมอย่างแท้จริง หากแต่การไหลของข่าวสารได้ถูกควบคุมอยู่ภายใต้กลไกของการใช้อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศหรือชาติที่มีอำนาจ ทั้งนี้ ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมก็คือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่นี้ถึงผลกำไรและมูลค่าทางการตลาดเป็นหลัก เป้าหมายเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็คือ การครอบครองพื้นที่ตลาดโลก เครื่องมือสำคัญในบรรลุเป้าหมายนั้นก็คือ การสื่อสารเพื่อการโฆษณา จึงไม่น่าแปลกที่กลยุทธ์ในการครอบครองตลาดโลกคือ การยึดครองพื้นที่ในการสื่อสารระดับโลกนั่นเอง และยิ่งในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันอย่างสูงก็ยิ่งมีกลยุทธ์ที่แยบคายมากยิ่งขึ้นไปทุกที การยึดครองพื้นที่การสื่อสารระดับโลกไม่ได้ทำกันอย่างเรียบง่ายอีกต่อไป หากแต่พบว่ามี การแพร่กระจายวัฒนธรรมแฝงไปอย่างตั้งใจ

สิ่งที่น่าตระหนกก็คือ การครอบงำทางวัฒนธรรมนั้นไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธใดๆแต่ใช้การสร้างค่านิยม ความเชื่อทำให้เกิดการครอบงำทางความคิดผ่านสื่อ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของการครอบงำทางวัฒนธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น การสร้างความเชื่อว่าการบริโภคโคคา-โคลาคือความทันสมัย กลยุทธ์นี้เป็นที่แยบคายในการทำให้เกิดการบริโภคเชิงสัญญาอย่างแนบเนียน สิ่งเหล่านี้มิเป็นการครอบงำทางการบริโภคอย่างเดียว แต่เป็นการครอบงำทางความคิดทัศนคติ ความเชื่อ จิตวิญญาณ รวมถึงพฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิต สิ่งที่น่ากลัวก็คือการลืมความงามของความเป็นท้องถิ่นหรือความเป็นชาติของตนเอง

ด้วยการหลั่งไหลข่าวสารในทุกทิศทางรวมไปถึงการหลั่งไหลของสินค้าและวัฒนธรรมจากประเทศหนึ่งสู่ประเทศหนึ่ง จากซีกโลกหนึ่งสู่อีกโลกหนึ่งนำไปสู่กระแสนิยมอเมริกา (Americanization) ที่เกิดขึ้นมาหลายสิบปีซึ่งเป็นกระบวนการขายสินค้าผ่านการแทรกซึมวัฒนธรรมอเมริกันโดยผ่านสินค้าจากฮอลลีวูด (Hollywood Product) เมื่อเวลาผ่านไป การกระจายวัฒนธรรมก็ไม่ได้มีศูนย์กลางที่เป็นจุดหลักคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือยุโรปเพียงจุดเดียวอีกต่อไป หากแต่มีการไหลของข้อมูลข่าวสารและสินค้าทางวัฒนธรรมจากเอเชียไปด้วย นั่นคือ ญี่ปุ่นได้กลายมาเป็นศูนย์กลางใหม่ทางวัฒนธรรม

สำหรับกรณีของประเทศไทยกระแสญี่ปุ่นได้ค่อยๆแทรกซึมและผ่านเข้ามาในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งเมื่อไม่กี่ปีมานี้ กระแสความนิยมเกาหลีซึ่งเป็นระลอกหนึ่งของคลื่นวัฒนธรรมเกาหลีที่ซัดผ่านไปทั่วโลก ทั้งในเอเชีย ยุโรปและสหรัฐอเมริกา จีนเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “ฮัลลิว” (Hallyu) ซึ่งหมายถึง ปรากฏการณ์ความนิยมวัฒนธรรมเกาหลีที่มาจากอิทธิพลของสินค้าวัฒนธรรม K-pop และกระแสนิยมดังกล่าวก็กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอถึงวัฒนธรรมเกาหลีผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ

จากการสังเกตเบื้องต้นของผู้วิจัย กระแสความนิยมเกาหลีในประเทศไทยปรากฏให้เห็นในรูปแบบของความนิยมในดารา นักร้อง ละคร ภาพยนตร์ของประเทศเกาหลีใต้ การนำเข้าของสินค้าจากเกาหลีในรูปของ เพลง หนังสือนิตยสาร การ์ตูน เกมออนไลน์ เครื่องสำอาง ร้านอาหาร โรงเรียนสอนภาษา เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ผลิตในประเทศไทยเองได้มีการพยายามในการประยุกต์สินค้าหรือกิจกรรมให้เกี่ยวข้องกับเกาหลีมากยิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดให้ผู้คนเกิดสนใจในกิจกรรมหรือสินค้านั้นๆ

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของการแพร่ระบาดของวัฒนธรรมเกาหลีในประเทศไทย คือ ความนิยมอย่างสูงในหมู่ผู้ชมชาวไทยต่อละครเกาหลีเรื่อง แดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง (Jewel of the palace) สรกล อุดุลยานนท์ (2548) ได้กล่าวว่า ละครเกาหลีเรื่อง "แดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง" เป็นสื่อโฆษณาให้กับสินค้า สถานที่ท่องเที่ยว และวัฒนธรรมประเพณีของเกาหลีโดยได้สร้างรายได้ให้กับประเทศเกาหลีได้อย่างมหาศาล

เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐบาลเกาหลีได้เป็นพลังสำคัญในการผลักดันการส่งออกวัฒนธรรมเกาหลีโดยเริ่มต้นจากการที่มีแนวคิดในการสนับสนุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมวัฒนธรรมของเกาหลีให้เผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ และจัดตั้งสถาบัน KOCCA ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของเกาหลีได้ในปี พ.ศ.2541 เพื่อดูแลในเรื่องอุตสาหกรรมวัฒนธรรมของเกาหลี เช่น ภาพยนตร์, เกม, ศิลปะ, ดนตรี และอนิเมชันโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อส่งออกและเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ นอกจากนี้ รัฐบาลเกาหลีได้ยังได้ทำแผน 5 ปี (Five Year Plan for New Korea Culture) เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นรัฐสวัสดิการทางวัฒนธรรม (Cultural Welfare State) โดยรัฐให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของภาคประชาชนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ยังได้จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อพัฒนาทักษะและความชำนาญในการส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย Chung-Ang ก็เริ่มเปิดหลักสูตรมหาบัณฑิตในโปรแกรมฮัลลิวศึกษา (Hallyu Studies) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์วัฒนธรรมเกาหลีในเนื้อหาวัฒนธรรมอื่นๆ ของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเกาหลีและชนชาติอื่นๆ เพื่อพัฒนาเนื้อหาของละคร ภาพยนตร์และเพลงต่อไป นอกจากนี้ ทางรัฐบาลเกาหลีได้ยังได้วางแผนทุ่มงบประมาณจำนวนมหาศาลมากกว่า 375 ล้านเหรียญสหรัฐเพื่อสร้าง "Hallyuwood" ที่มีแนวคิดคล้ายกับ "Hollywood" ในสหรัฐอเมริกาอีกด้วย (<http://www.positioningmag.com/magazine/Detail.aspx?id=45405>)

กระแสวัฒนธรรมเกาหลีเริ่มปรากฏในประเทศไทย เมื่อมีการแพร่ภาพละครเกาหลีเรื่อง รักนี้ชั่วฉวีวันนทร์ (Autumn in my heart) ทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี (ทีไอทีวี) โดยเริ่มวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2544 ทั้งมีการนำกลับมาแพร่ภาพซ้ำในช่วงวันที่ 12 เมษายน ถึงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2546 จากนั้นเกิดกระแสครั้งที่ 2 จากละครเกาหลีเรื่อง แดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง (Jewel of the palace) ที่มีการแพร่ภาพในช่วงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2548 ถึงวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2549 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และมีการแพร่ภาพซ้ำเริ่มวันที่ 3 เมษายน 2549

ทั้งนี้ยังมีกระแสจากละครยอดนิยมอีกหลายเรื่องก็ตามเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นละครเกาหลี เรื่อง สะดุดรักที่ปักใจ (Full House) ที่แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ในช่วงวันที่ 25 มิถุนายน ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ.2548 หรือ ละครเกาหลีเรื่อง เจ้าหญิงวุ่นวายกับเจ้าชายเย็นชา (Princess Hours) ที่แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ในช่วงวันที่ 7 เดือนตุลาคม ถึงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2549 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักร้องเกาหลีเข้ามาในประเทศไทยทำให้ได้รับความนิยมอย่างมาก ในขณะที่สื่อกระแสหลักยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ที่ชื่นชอบกระแสเกาหลี ในช่วงแรก ทำให้มีการผลิตเว็บไซต์บันเทิงเกาหลีและเว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลี จากเว็บไซต์ดังกล่าวทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์บนเว็บบอร์ดโดยมีการแลกเปลี่ยนพูดคุย รวมถึงการช่วยกันแปลข้อมูล ข่าวสารของบันเทิงเกาหลีจากภาษาอื่น และมีกิจกรรมต่างๆทำให้เกิดกระแสอย่างเงียบๆ เฉพาะผู้ที่ชื่นชอบ เมื่อเกิดกระแสที่โด่งดังมากยิ่งขึ้นก็ทำให้มีผู้เปิดรับเว็บไซต์บันเทิงเกาหลีและเว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลีเพิ่มมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นการสื่อสารโดยการรับข้อมูลข่าวสารข้ามชาติและวัฒนธรรมผ่านเว็บไซต์ ซึ่งปัจจุบันเว็บไซต์ถือเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยและวัยรุ่นสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นเรื่องใหม่ที่อยู่ในกระแสและเป็นเป้าหมายตาของคนสังคม ผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยว่า เว็บไซต์บันเทิงเกาหลีและเว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลีสะท้อนกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมโดยมีเกาหลีเป็นศูนย์กลางให้เห็นหรือไม่ อย่างไร เมื่อเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางและหลายลักษณะ จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะมองถึงเรื่องนี้ในแง่มุมของทั้งผู้จัดกระทำเว็บไซต์และผู้เปิดรับบ้าง

ปัญหาคำวิจัย

1. เว็บไซต์บันเทิงเกาหลีและเว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลีสะท้อนให้เห็นกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมโดยมีประเทศเกาหลีได้เป็นศูนย์กลางหรือไม่ อย่างไร
2. ผู้ใช้เว็บไซต์บันเทิงเกาหลีและเว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลีมีการเรียนรู้หรือซึมซับทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาที่น่าสนใจในเว็บไซต์ดังกล่าวหรือไม่ หรือ เปิดรับเว็บไซต์เพื่อประโยชน์และความพึงพอใจเท่านั้น
3. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกาหลีที่น่าสนใจผ่านเว็บไซต์ดังกล่าวมีรูปแบบและลักษณะอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. มุ่งศึกษาการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์บันเทิงเกาหลีและเว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลี โดยเป็นเว็บไซต์บันเทิงเกาหลี 2 เว็บไซต์ คือ www.popcornfor2.com, www.jkdramas.com และ เว็บไซต์ แฟนคลับดาราเกาหลี 3 เว็บไซต์ www.sonyejin.in.th, www.rainthailand.net, www.tvxq-thailand.com

2. มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้เปิดรับเว็บไซต์ดังกล่าวในกรุงเทพมหานครโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ทั้งหมด 30 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 15 – 25 ปี แบ่งเป็น

- ผู้เปิดรับเว็บไซต์ที่เปิดรับเว็บไซต์เพียงอย่างเดียว 15 คน จาก 5 เว็บไซต์
- ผู้เปิดรับเว็บไซต์ที่เปิดรับและมีส่วนรวมบนเว็บไซต์ 15 คน จาก 5 เว็บไซต์

3. มุ่งศึกษาผู้ผลิตเว็บไซต์โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ทั้งหมด 5 คน จากเว็บไซต์ 5 เว็บไซต์

นิยามศัพท์

เว็บไซต์บันเทิงเกาหลี	หมายถึง	เว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวงการบันเทิงและดาราของประเทศเกาหลีใต้ซึ่งผลิตขึ้นโดยคนไทย
เว็บไซต์แฟนคลับดาราเกาหลี	หมายถึง	เว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับดาราและนักร้องเกาหลีซึ่งผลิตขึ้นโดยคนไทย
โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม	หมายถึง	การที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเอื้ออำนวยให้ข่าวสารไหลไปอย่างเสรีในทุกทิศทุกทางจนทำให้เกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยทำให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและทำให้มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมเกาหลี ในขณะที่กระบวนการดังกล่าวก็อาจลดทอนคุณค่าและความหลากหลายของวัฒนธรรมและทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมของประเทศเกาหลีได้

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม	หมายถึง	<p>การที่สังคมวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งและแพร่กระจายออกไป ขยายอิทธิพลใหญ่ขึ้นจนครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้าง ในลักษณะของกลางแก่นของวัฒนธรรมและเขตวัฒนธรรมศูนย์กลางของวัฒนธรรมมีหลายศูนย์กลางและเมื่อต่างฝ่ายต่างขยายอิทธิพลก็อาจเกิดการแลกเปลี่ยนและยอมรับซึ่งกันและกันได้ แต่หากวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมไม่สามารถยอมรับกันได้ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนั้นอาจทำให้เกิดกรณีพิพาทหรือสงคราม เช่น ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์หรือ ความขัดแย้งทางศาสนา เป็นต้น</p>
จักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม	หมายถึง	<p>การที่ชาติใดชาติหนึ่งใช้อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจในการยึดครองพื้นที่ในการสื่อสารระดับโลกเพื่อแพร่กระจายวัฒนธรรมของตนและครอบงำทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมรวมถึงพฤติกรรมหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของท้องถิ่นหรือชาติอื่นเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยม</p>
การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	หมายถึง	<p>การเปิดรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเกาหลีและนำข้อมูลนั้นมาเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของตน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ สังคมและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเกิดแรงจูงใจ</p>
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	หมายถึง	<p>ลักษณะเฉพาะหรือความเป็นตัวตนที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่นหรือความเป็นชาติโดยมองในบริบทของมิติทางวัฒนธรรม</p>

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นองค์ความรู้ในประเด็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมส่งออกของประเทศเกาหลีใต้ผ่านเว็บไซต์ในประเทศไทย
2. เพื่อให้ นักวิชาการ หน่วยงานของรัฐ นักวิจัย นักพัฒนาด้านวัฒนธรรมและบุคคลทั่วไป นำองค์ความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมข้ามชาติผ่านเว็บไซต์เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศไทยในทางที่เป็นประโยชน์ได้
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเนื้อหาโดยการสอดแทรกวัฒนธรรมไทยในอุตสาหกรรมบันเทิงในฐานะที่ประเทศไทยเองมีอิทธิพลครอบคลุมในแถบอินโดจีน ทั้งเพื่อปลูกฝังค่านิยมไทยแก่คนไทยเองและเพื่อนำเสนอความงดงามของวัฒนธรรมไทยผ่านอุตสาหกรรมบันเทิงด้วย
4. ผู้ผลิตเว็บไซต์สามารถนำข้อมูลเรื่องประโยชน์และความพึงพอใจของผู้เปิดรับเว็บไซต์ รวมถึงรูปแบบการจัดการของเว็บไซต์ไปพัฒนาให้เกิดความน่าสนใจและเกิดประโยชน์เพื่อส่งเสริมทัศนคติอันพึงประสงค์ต่อไปได้